YA’KÛB BİN SÜFYÂN EL-FESEVÎ

Büyük hadîs âlimlerinden. İsmi, Ya’kûb bin Süfyân bin Cevvân el-Fârisî el-Fesevî olup, künyesi, Ebû Yûsuf’dur. İran’ın Fas şehrinde 191 (m. 807)’de doğmuştur. Hadîs-i şerîf öğrenmek için çok yerler dolaşmış, memleketinden uzak olarak yaşamıştır. Binden fazla hadîs âliminden hadîs öğrenmiştir. 277 (m. 890)’da Fas şehrinde Receb ayında vefât etmiştir.

Ya’kûb bin Süfyân, hadîs ilminde hafız idi. Ya’nî, yüzbin hadîs-i şerîfi, râvileri ile ezbere bilirdi. Târih ilminde de üstâd idi. Ya’kûb bin Süfyân nerede hadîs bilen bir zât olduğunu öğrense onu bulur ve hadîs-i şerîf dinlerdi, ömrü böyle hadîs aramakla geçen Ebû Yûsuf, Habbân bin Hilâl, Ebû Âsım en-Nebîl, Ebû Nuaym bin Dükeyn, Süleymân bin Harb Esmâî, Abdullah bin Yezîd el-Muhrî, Ebî Meşhûr, Âdem bin Ebî İyâs,

Muhammed bin Abdullah el-Ensârî, Ebî Yezîd, Mekkî bin İbrâhîm, Abdullah bin Abdülcebbâr, İbrâhîm bin Münzir, Yahyâ bin Ya'lâ ve pek çok âlimden hadîs rivâyet etmiştir.

Ya'kûb bin Süfyân'dan da Tirmizî, Nesâî, Muhammed bin İshâk, İbrâhîm bin Ebî Tâlib, Hüseyn bin Muhammed el-Kabâlî, İbn-i Hırâş, Hasen bin Süfyân, Ebû Avâne, İbn-i Ebî Dâvûd, Muhammed bin İshâk es-Serrâc ve pekçok âlim hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir.

Ya'kûb bin Süfyân; Şam, Humus, Filistin'de ondokuz sene ilim için dolaştı. Mısır'da yirmidokuz sene kaldı. İbn-i Hibbân Sikât kitabında onu, sika (sağlam, güvenilir) râviler içerisinde zikretmiştir. Nesâî, "Onun rivâyetlerinde bir beîs yoktur" demiş; Hâkim ise, "O İran'daki hadîs âlimlerinin imâmı idi. Ebû Amr el-Müstemlî'nin kitabında Ya'kûb bin Süfyân'ın Muhammed bin Yahyâ'nın meclîsinde kırkbir sene bulunduğunu okudum" demiştir.

Muhammed bin Yezîd el-Attâr diyor ki: Ya'kûb bin Süfyân'dan işittim, şöyle anlattı: "Bir yolculuğum sırasında, nafakam çok azaldı. Geceleri yazıyor, gündüzleri okuyordum. Bir kış gecesi mum ışığında oturmuş yazarken, gözüme bir su düştü ve hiçbir şey göremez oldum. Bunun üzerine memleketimden uzakta böyle olduğuma ve artık gözlerimi kaybettiğimden ilim de öğrenemeyeceğim için ağladım. Ağlaya ağlaya uyumuşum. Rü'yâmda Peygamberimizi (aleyhisselâm) gördüm. Beni çağırdı ve "Yâ Ya'kûb niçin ağlıyorsun?" diye sordu. "Yâ Resûlallah gözlerim gitti (kör oldu) ve kaçırdığım şeye (artık ilim öğrenemeyeceğime) ağlıyorum" dedim. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Bana yaklaş" buyurdu. Yaklaştım, mübârek elleri ile gözlerimi mesh etti. Bu sırada sanki gözlerim üzerine bir şeyler okuyordu. Sonra uyandım ve gözlerim eskisinden daha iyi görmeye başladı. Sonra oturdum kitabımı yazmaya başladım."

Ebû Zür'a ed-Dımeşkî: Bize insanların en şereflilerinden iki kimse geldi. Onlardan birisi hadîs öğrenmek için çok dolaşan Ya'kûb bin Süfyân'dır. (ikincisi Harb bin İsmail'dir.) Irak âlimleri onun gibi birisinden rivâyet etmekten âciz kaldılar. Ya'nî, onun gibisi yoktu. Târih konusunda müracaat edilen kimseydi. Bizim içimizde kadri yüksek, şerefli, asîl ve kıymetli bir zâttı" demiştir.

Abdân bin Muhammed el-Mervezî şöyle anlatır: "Ya'kûb bin Süfyân'ı (vefâtından sonra) rü'yâmda gördüm. "Allahü teâlâ sana nasıl muâmele etti,?" diye sordum. Buyurdu ki: "Allahü teâlâ beni affetti ve bana; yer yüzünde nasıl hadîs ilmini öğretiyorsam, semâda da öylece öğretmemi emr etti."

Ya'kûb bin Süfyân, Mekkî bin İbrâhîm, Behz bin Hâkim'den o da babasından, o da dedesinden rivâyet etti: Peygamberimize (aleyhisselâm) bir yiyecek geldiği zaman, hediye mi yoksa sadaka mı olduğunu sorardı. Eğer hediyedir denilirse ondan yerdi. Yok sadakadır denilirse Eshâbına yemelerini buyururdu. (Bkz. Selmân-ı Fârisî (radıyallahü anh)

En meşhûr eseri olan Târîh-ül-kebîr'i basılmamıştır. El yazma olarak çeşitli kütüphânelerde vardır. Müzekkirât-ül-meymenî: Bu kitab el-Ma'rifetü ve't-târih kitabının ikinci cüz'ü olarak Topkapı Sarayı kütüphânesinde (1554 numara ile) mevcûttur. Üçüncü bir kitabı ise el-Meşîhat'dır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tehzîb-üt-tehzîb cild-11, sh. 385

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 582

3) El-A'lâm cild-8, sh. 198

4) Mu'cem-ül-müellifîn cild-13) sh. 249

5) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 171

6) Esmâ-ül-müellifîn cild-2, sh. 537